

TABLA DE MATERII

I. Precuvântare: Apostol D. Culea – în cununa primelor 100 de cuvinte învățate de mine acasă	7
II. Apostol D. Culea: Cronograful vieții și operei. Cronograful vieții și operei – <i>Addenda</i>	32
III. Apostol D. Culea în vechea vatră a satului Sudiiți, nemurită de el prin vorbă și faptă	56
IV. Apostol D. Culea – pământul; plugarul și plugăria; obștile sătești și mașinismul, care-l dezrobește pe om – între tradiție și devenire	90
V. Apostol D. Culea – iubirea de copii și idealul său educativ umanitar sau „iluminatul” public umanist	117
VI. Apostol D. Culea – un jertfelnic apostol al educației populare, prin cultul pentru istorie – trecut, prezent, viitor	145
VII. Apostol D. Culea – ființa sufletească a cărturarului, oțelită de scrisul în folosul copiilor	169
VIII. Apostol D. Culea – „exponentul cel mai însemnat al pedagogiei învățătoresți și țărănești”	191
IX. Apostol D. Culea – cărturăria, o misiune apostolică	217
X. Addenda. De nemurire – un fără de sfârșit <i>laudatio</i> închinat Domnului Apostol D. Culea de către cărturarii români	239
XI. Anexe: Despre autoare. Arc peste timp. Referințe biobibliografice	327
XII. Tabla de materii	344

Ileana (Yang Ling) Hoge-Velişcu

APOSTOL D. CULEA - DASCĂL NAȚIONAL

Studiu monografic

În slava Tatălui Ceresc, în Treime Preamărit, a Maicii Preacurate și a tuturor Sfinților, la care mă închin, scriu cartea *Apostol D. Culea – Dascăl național* cu dor și drag pentru satul nostru Sudiți-Ialomîța și pentru sătenii vrednici de ieri, de azi și de mâine, în fața cărora mă înclin cu o nesfârșită iubire.

Ileana (Yang Ling) Hoge-Velișcu

IN MEMORIAM:
Apostol D. Culea – 130 de ani de la naștere

Se dedică Școlii „Apostol D. Culea”, din satul nostru, Sudiți-Ialomița, în care și pașii mei au răsunat cândva și pe băncile căreia, odinioară, am visat frumos și eu.

Ileana (Yang Ling) Hoge-Velișcu

Apostol D. Culea – Dascăl național
(1882-1949)

*Îndrept către copiii mei – Alinta-Tristana Giucă și Leandru-Iosefin
Giucă – tandre mulțumiri, fiindcă m-au inspirat și mi s-au alăturat
în visul de a vă dăruia această carte de prea durut suflet.*

Ileana (Yang Ling) Hoge-Velișcu

I. PRECUVÂNTARE

APOSTOL CULEA – în cununa primelor 100 de cuvinte învățate de mine acasă

Dintre toate iubirile mele, de om cu carte – unele înnăscute, cele mai multe dobândite, într-o viață de trudă – cuvintele, sunetele și culorile îmi sunt cele mai dragi. Sunt stăruitoare în gura, urechile și ochii mei, mă însoțesc peste tot, pe unde aş umbla, purtându-le eu de grijă să nu se-mpuțineze, să nu se stingă și să nu piară... Sunt aceste trei toată averea mea.

Să nu se-mpuțineze, să nu se stingă și să nu piară cele mai dintâi „lucruri”, din care era făcută lumea în care deschisese și eu ochii mirați de atâta frumusețe. O frumusețe ce creștea odată cu mine și pe care mintea mea se străduia să o încapă și să o zăvorască înăuntru, pentru toate zilele mele. Și pentru o mie de ani.

N-aveam mai mult de 5-6 anișori, când sora mea cea isteată mă-nvăța poeziile din cărțile ei și ale fraților mai mari, de la „*Trăiască Regele în pace și onor*”, la „*Mama lui Ștefan cel Mare*”, „*Nunta Zamferei*”, „*Aprodul Purice*”, „*Moartea lui Fulger*” și „*El Zorab*”. Veneau apoi la rând „*De din vale de Rovine...*”, „*Sărman cizmar, ce demon te-a ursit să stai pe trepiedul tău barbar, în noaptea limpede de mai?...*” tot poezii lungi, lungi, chinuitor de lungi... Și sora mea, Marioara, nu-mi dădea deloc pace, mă trimitea „*s-arunc un pumn de mei la pușorii de-o zi*” și-n mers, să zic tare poezia aceea cu „*lanul de păpușoi*”, tare-tare, s-audă ea, de prin casă, pe unde făcea treabă, fără pic de odihnă.

Uitam cuvintele și încurcam strofele, iar ea, neîndurătoare cu mine, mă dădea înapoi, o luam de la capăt, mă pisa, mă pisa cu repetatul, încât le ziceam pe toate ca pe „*Doamne, Doamne Ceresc Tată!*”.

Îmi stăruie și azi în auz vorbele poruncitoare ale surorii mele: „*Zii, hai zii, nu fi bleagă !!! S-ajungi și tu mare ca Apostol Culea !!!*”

Sora mea trăiește. Scriu în acest colț de pagină și ochii mi se împăienjenesc de lacrimi... O polcă de culori este lumea acelui timp de demult, al fericitei copilării de acasă, când toți mă credeau „dezghețată” și mă puneau la truda învățatului, când nici nu știam prea bine cuvintele, pe care mă forța sora mea să le spun: „*Trei culori cunosc pe lume, ce le țin ca scump odor...*” „*Ce-le-țin, ce-le-țin...*” oare ce-nsemna „*ce-le-țin*”?!? Și cine era Apostol Culea, pomenit mereu de sora mea cu atâta cinstire, ca de sfânt din Biblie!?

Alergam la mămica, unde țesea la război și o-ntrebam ce-nseamnă „*ce-le-țin*”, vărându-mi fața în poala ei... În loc de răspuns, azeam doar țacănitul potnogilor și al vatalelor și şuieratul suvelniței printre urzeală... De-abia de ajungeam la înălțimea aceea să văd macii roșii și trandafirii galbeni răsăriți pe carpetele lucrate în război de mâinile dumnezeiești ale mamei mele. Ce verzi erau frunzele răsfirate pe câmpul negru al carpetei și tot așa au rămas până azi, când încă îmi mai încălzește privirile „*carpeta de la mămica*”, atârnată la căpătâiul patului meu de orășeancă.

Eram mică și nu-mi plăcea mămăliga, fapt ce o făcea pe sora mea să tragă iute concluzia: „*o să se facă cocoană, asta mică, mămico!*” Iar când mă lega la cap cu basma eu nu știam s-o țin și-mi cădea mereu, motiv să-mi spună sora mea că „*n-aveam cap pentru basma...*” zicea ea, că voi purta... pălărie, ca doamnele de la București...

N-am purtat pălărie în viața mea, deși am trecut și de București și-am mers și mai departe, până pe cealaltă jumătate a Planetei!

Dar nici basma nu mi-am pus în cap...

Mă știam țărăncă, țărăncă și-am trecut așa prin lume și prin viață. Și azi îmi odihnesc mâinile în poală, ca mămica și ca toate țărăncile din neamul meu, deși sunt trecută adânc prin două mari culturi: cultura mea română și cultura chineză, care a devenit tot a mea, pe vecie.

Și mă-ntorc în timp, când umblam desculță pe bățatură și „recitam” „*mai cu suflet*” – cum îmi porunceă sora mea – „*Cântecul plugarului*”, de Zaharia Bârsan și „*Plugarii*”, de Octavian Goga, însă, doar când spuneam pe nerăsuflăte cele patru strofe din „*La umbra de păpușoi*”, de Vasile Militaru, sora mea mă strângea în brațe, îmi zicea „*brava ție!*” și-mi prevestea c-o s-ajung „*deșteaptă, ca Apostol Culea*”.

Nu știam încă cine era Apostol Culea, bănuiam eu că putea să fie vreun vecin mai de soi sau vreun om din sat, că neam cu noi nu era,

fiindcă-i zicea „domnu”, nu-i zicea „nea”... Or, „domnu” era la Sudiți doar învățătorul. Așa că, fără să-mi spună nimeni, mi-am dat singură seama că Apostol Culea era Domnu’ învățător Apostol Culea, căruia spera sora mea să-i calc pe urme în deșteptăciune.

Lăudată, lăudată „intonam”, ca pe-o rugăciune – cum mă învăța sora mea: „*Doamne, Tu stăpân pe toate / Lumile, ca și pe noi, / Am o rugă: de se poate, / Fă ca ceasul cel de-apoi / Să-l trăiesc culcat la umbra / Lanului de păpușoi.*”

La noi acasă nu erau cărți. Erau, ce-i drept, cărticelele de rugăciuni – pe care le ținea mămica sus, pe bufetul de vase din bucătărie, iar eu nu ajungeam la ele, erau și mai multe „*ceasloave*”, cum numea ea groasele și grelele volume din „*Almanahul plugarului*”, împrumutate de tatăcu de la notarul Mihălcescu, vecin cu noi și bine-nțeles – cărțile noastre de școală, vreo patru-cinci ghiozdane doldora de manuale.

Într-o zi, însă, oficiantul sanitar, Gheorghe Rădoi, care stătea la noi, până să-și găsească gazdă la Tușa Luxa lui Postoiu, de peste drum, a venit din sat cu o cartică-n mâini și a lăsat-o pe colțul sobei. Fiindcă era „*a sanitarului*”, mămica n-o puneă pe oalele cu lapte, cum puneă ea la-ntâmplare, cărțile de școală ale fraților mei.

Parcă-o văd și azi în fața ochilor, o carte-carte, așa gri-bleu, cum era, cu spice de grâu răvășite pe copertă și cu titlu gros: „*Cartea câmpului*”, de Apostol D. Culea, Editura Remus Cioflec, București, 1943, Colecția „Cartea Noastră”, în total 109 pagini.

Sora mea, făcea ce făcea și-mi zicea: „*Hai, să-ți citesc din „Cartea Noastră!”*” Și-mi citea tare: „*Pământul și munca*”, „*Cei dintâi plugari*”, „*Plugăria și pădurile*”, „*Plugăria și creșterea vitelor*” – tot povești din acestea, scrise de Domnu’ Apostol Culea sau adaptate după alții...

Aici descoperise ea „*Plugul și tunul*”, „*Plugarul*” și celelalte poezii, pe care mă silea pe mine să le spun pe deasupra, „*La umbra de păpușoi*” „*turuind-o*” eu și la culcare și la sculare.

Cred în predestinare și cred puternic în tot ce a făcut și a lăsat Bunul Dumnezeu pe pământ pentru noi. Și mai cred puternic în Apostol Culea, care-a venit către mine de multă, de multă vreme, printr-o carte: „*Cartea câmpului*”, prima mea carte, care nu era de școală...

Ceva nedeslușit mă făcea să m-apropii de Apostol Culea ca de cineva cunoscut, ca de o rudă a mea, ca de cineva drag știut dintotdeauna...

Copil fiind, dacă mi-ar fi cerut să mă țină de mână, i-aș fi dat mâna și l-aș fi lăsat să-mi citească și să-mi povestească, cu voce blândă de apostol, chip de patriarh bănuiam că trebuia să aibă... Sau poate de mag sau de crai, cum aveau cei Trei crai de la Răsărit, din „*Steaua sus răsare, ca o taină mare...*”

Tot citind și răsцитind singura mea carte – „*Cartea câmpului*”, de Apostol D. Culea, începusem să văd cu ochii minții lanuri de secară, năpădite de „*dughie*”, nesfârșite întinderi de rapiță, dată-n floare, mai galbenă ca soarele în crucea zilei, vedeam cum mă pierdeam prin grasa lucernă, de-un verde-crud, împodobită cu liliachiul, vioriul și alburiul florilor gingașe. Și, mă-ntrebam cum o fi „*dudăul*”, când auzeam „*Foaie verde și-un dudău*” sau „*lioara*” din „*Frunză verde de lioară...*” Dar „*imașul*”, ce era „*imașul*”? Și „*colnicul*”? Ce era „*colnicul*”?

O nesfârșită laudă a cuvintelor a fost pentru mine – copil „*Cartea câmpului*”, în care Apostol Culea adunase, cu migala și hărnicia albinei, legende populare, povestiri de C. Sandu Aldea, I. Adam, Gh. Ranetti, Liviu Rebreanu, I.A. Bassarabescu, dar și poezii de Octavian Goga, Corneliu Moldoveanu, Zaharia Bârsan și Vasile Militaru, peste care tronau atât de blânde și pilduitoarele sale creații, pline de fior, pe care le semna simplu: Ac.

Citeam cu nesaț, învățam și mă chinuiam să deprind scrisul, umplându-mi „maculatoarele” cu luminoase pagini din „*Cartea câmpului*”: „Îmi plăcea câmpul, mă îmbăta lumina soarelui, mă fermeca întinderea Bărăganului. Primăvara mi se părea uneori că două mări nemărginite se privesc față-n față; marea verde a holdelor unduitoare și marea albastră a înălțimilor în care pluteau ciocârlii.

Îmi plăcea Bărăganul vara, când pământul frigea, când văzduhul era plin de țârâituri de lăcuste și de zbor de fluturi, când holdele de aur cădeau plavie în gura coaselor, când fetele cântau, când lumina juca în depărtările din poalele cerului ca o apă mare, albă, strălucitoare; când noaptea focurile de paie de prin armanele îndepărtate păreau niște răsărituri de lună. Și-mi plăcea Bărăganul toamna, când vâlul subțire al burilor reci și mărunte mă pătrundeau până la os și-mi scurta vederile, împăienjenind depărtările mute, sure, pustii. Îmi plăcea să pribegesc iarna pe întinderea albă peste care trecea Crivățul crâncen șuierând, spulberând zăpada, orbindu-te, sfâșiindu-ți obrazul.